

ד. 1) כהן טמא שאכל תרומה טהורה או טמאה, מה דינו (פרט), ומדוע? 2) זר שאכל תרומה, מה דינו, ומדוע? 3) טמא או טבול יום או מחוסר כפרה ששימשו במקדש, מה דינם, ומהיכן ילפינן? 4) מה דין טבול יום או מחוסר כפרה שאכלו תרומה טהורה, ומניין?

ה. 1) ערל אונן ויושב ששימשו, מה דינם, ומהיכן ילפינן להו? 2) דבר הבא מן הכלל, האם חוזר ומלמד בגזירה שוה? 3) בעל מום ששימש, מה דינו, ומהיכן ילפינן? 4) המועל במזיד בקדשי מזבח או קדשי ברק הבית, מה דינו, ומהיכן ילפינן? 5) מה דין זר ששימש במקדש, ומדוע?

ו. 1) המכה אביו מה דינו (פרט), ומנין? ומה הדין במכה חבירו או בהמה? 2) ההורג אשה או קטן או נפל, מה דינו, ומנין? ומאי חשיב נפל להאי דינא? 3) האם שרי לאדם להקיז דם לאביו, ומדוע? 4) המקלקל בחבורה, מה דינו, ומנין (כתוב בקצרה)?

ז. 1) אינו מתכוון בשגגת מיתת בית דין, האם שרי או לא שרי (כתוב בקצרה)? 2) האם שרי לבן להיות שליח בית דין להכות או לקלל אביו, ומדוע? 3) מהיכן ילפינן אזהרה למכה חבירו ומכה אביו, והאם לוקים על אזהרה זו, ומדוע? 4) היוצא ליהרג ובא אחד והכהו או קללו, מה דינו (פרט), ומדוע?

ח. (1) המכה או מקלל אביו לאחר מיתה, מה דינו, ומנלן? ומה דין טומטום שהיכה אביו, ומנלן? (2) המכה או מקלל אביו רשע, מה דינו, ומנלן? (3) המכה או מקלל כותני, מה דינו, ומדוע? ומה דין שורו שנגח או שור דידן שנגח לשורו? (4) הגונב נפש מישראל, מה דינו? ובאיזה אופן איירי, ומנלן?

ט. (1) הגונב את בנו או את תלמידו, מה דינו, ומנלן? ומה ההכרח דרוקא מהתם ילפינן? (2) מה דין הגונב עבד, או חציו עבד חציו בן חורין, או גר ועבד משוחרר, ומנלן? ומה דין עבד לענין בושת, ומנלן? (3) מהיכן ילפינן אזהרה לגונב (פרט), ואמאי דווקא מהתם? (4) שני כיתי עדים שאחת העידה על הגניבה ואחת העידה על המכירה, מה דין הגנב, ומה דין העדים אם הוזמו, למאי דסלקא דעתין, ומדוע? ומאי טעמא הדרינן מהאי סלקא דעתין?

י. (1) למאי דמסקינן, מה דין גונב נפש באופן דכת אחת העידה שגנב וכת אחת העידה שמכר, ומה דין העדים אם הוזמו, ומדוע? (2) מה דין עדי סורר ומורה שכת אחת העידה על גניבה אחת, וכת אחרת העידה על גניבה שניה והוזמו, ומדוע? ומה הדין היכא שכת אחת העידה על גניבה וכת אחרת העידה על אכילה, ומדוע? (3) גונב נפש שהעידו עליו רק עדי גניבה, או רק עדי מכירה, מה דינו? ומה הדין היכא דלבסוף באו אף עדי גניבה (פרט) והוזמו העדים, ומדוע?

יא. (1) איך נדרש הקרא ד"כי יפלא ממך דבר למשפט וגו'"? (2) באיזה הוראה אמרינן דאם המרה על הבית דין יש לו דין זקן ממרא, ומהיכן ילפינן? (3) היכי משכחת דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת בפלוגתא גבי עיבור שנה? ומה הקשו התוס' בנידון? (4) היכי משכחת דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת לענין פלוגתא בהלכה למשה מסיני?

יב. 1) כתוב בקצרה היכי משכחת לה "בין דם לדם" אליבא דר' מאיר דבעי דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת? 2) והיכי משכחת לה "בין דין לדין" אליבא דר' מאיר? 3) והיכי משכחת לה "בין נגע לנגע" אליבא דר' מאיר?

יג. 1) היכי משכחת לה "דברי" אליבא דר' מאיר? 2) והיכי משכחת לה "ריבות" אליבא דר' מאיר? 3) מתי עיקר מצוות פאה, ומהיכן ילפינן, ומה הדין היכא דלא שייר הפאה בזמנה (פרט), ומדוע? 4) מכח מה בעינן שיורה הזקן את הוראתו והבית דין את הוראתם כדי לחייבו?

יד. 1) על מי נאמר שיכולים למחול, ובאיזה אופן איירי? 2) היכן היה מושבם של הבתי דינים שבירושלים, והאם היה זמן ששינו את מושבם, ומדוע? 3) איזהו בן עולם הבא? 4) באיזה הוראה כולי עלמא מודו דלא משכחת זקן ממרא, ומדוע? 5) היכי משכחת לה "דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו כדי להוסיף ואם הוסיף גורע", ואמאי דווקא באופן זה משכחת לה?

בהצלחה!

תשובות למבחן סנהדרין פב פח

א. (1) מדאורייתא נחשב הוא כאילו התחתן בעבודה זרה. וכתבו התוס' דאם היא ודאי בעולה, אליבא דרבא אסורה מדאורייתא לכהן משום זונה. ובבית דין של חשמונאי גזרו עליה משום נדה ושפחה [דכנסת ישראל היא הגבירה], ומשום גויה [ומאי דכתיב "לא תתחתן בם" הוא רק דרך חתנות, ולהכי מדאורייתא ליכא איסורא], ומשום אשת איש. ולדעת רבין אינו משום אשת איש דהא מפקרת עצמה, אלא משום זונה אם הוא כהן. ולדעת רב דימי, נשייהו וודאי משמרי, ולהכי יש בה משום אשת איש, וכתבו התוס' דמשום הכי אף אין בה משום זונה. ונענש דקנאים פוגעין בו. ואם לא פגעו בו, איכא כרת בידי שמים (עיין לקמן ע"ב), כדכתיב "יכרת ה' וגו'" ואמרינן, דאם הוא כהן, לא יהיה לו בן מגיש מנחה, ואם הוא תלמיד חכם, לא יהיה לו ער בחכמים ועונה בתלמידים.

(2) משום דעבדו עבודה זרה, כדכתיב "בגדה יהודה" ומצינו לשון בגדה על עבודה זרה. ובאו על הזכור, כדכתיב "תועבה נעשתה בישראל" ומצינו לשון תועבה בזכור. ובאו על הכותיות כדכתיב "ובעל בת אל ניכר".

(3) ראה גולגולת מושלכת בשוקי ירושלים וקברה, ושוב ראה אותה וחזר לקברה, ומשחזר לראותה אמר דגולגלתו של יהויקים היא שנאמר עליו "קבורת חמור יקבר", ומשום כבוד מלכות הניחה בארגו, ולבסוף שמצאתה אשתו ואמרה לה חברתה דמשל אשתו ראשונה היא ושרפתה, אמר דהיינו דכתיב עלה זאת ועוד אחרת. וזקינן דר' פרידא היינו ר' חייא בר אבוב, ולהכי הובא בסוגיין אגב מאי דאמר דהבא על הכותית הוי כבא על עבודת כוכבים.

(4) רק בשעת המעשה עצמו הותר לקנאי להורגו, וכן אם בא להמלך לא חשיב קנאי ואסור לו להרוג. ומאידך, שרי לעובר להורג את הקנאי כדרך דהותר להרוג כל רודף.

(5) לדעת רב, ראה מעשה וזכר הלכה, ואמר למשה לא כך לימדתי דהבועל ארמית קנאים פוגעים בו. ולדעת שמואל ראה את המקרא דאין חכמה ואין תבונה נגד ה', ושמעינן מינה, דבמקום חילול ה' לא בעינן לחלוק כבוד לרב ולא נמלך במשה. ולדעת ר' יצחק, ראה שבא מלאך והשחית בעם. ולקח רומח מחוץ לבית המדרש, לפי שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש, ושלף שנגה ונשען רק על המקל, כדי שבני שבטו לא יכירו שלהרוג בא.

ב. 1. שזימרי לא פירש, דאם היה פורש היה אסור להורגו. 2. שלא צעק לבני שבטו שיצילוהו. 3. שכיון באופן שיראו אותם דבוקים ויבינו שלא לחינם הרגם. 4. שכל זמן היותם ברומח נשאר דבוקים. 5. שבא מלאך והגביה המשקוף, כדי שלא יצטרך להשפילם עם הרומח ויפרשו מדבקותם. 6. שבא מלאך והשחית בעם, והוטרדו בני שבטו ולא השגיחו במעשיו.

(2) מלאכי השרת רצו לדחפו, משום דעשה פלילות עם קונו. והשיבו להם דקנאי בן קנאי הוא, דבן לוי הוא שקינה במעשה דינה, ומשיב חימה בן משיב חימה, דבן אהרון הוא דהשיב חימה במעשה דקורח על ידי הקטרת הקטורת.

(3) פוטיאל הוא כינוי ליתרו שפיטם עגלים לעבודה זרה, והוי לגנאי. וכן הוא כינוי ליוסף שפיטפטו ביצרו, והוי לשבח. וקאי על פנחס שהיה מצד אמו מורעו של יוסף ומורעו של יתרו.

(4) שמה הוא שוילנאי. ונקראה כזבי על שם שכיוזה באביה שאמר לה לא להשמע אלא לגדול שבהם. ואיכא דאמרי, דכזבי היינו שאמרה לאביה כוס בי עם זה. ונשיא שמעון, היה שלומיאל בן צורי שדי. ונקרא זמרי על שם שנעשה כביצה המזורה, וכן סלוא על שם שהסליא [גרם שיספרו, או שיחפשו] עוונות שבטו, ושאל על שהשאל על עצמו לדבר עבירה, וכן הכנענית על שם שעשה מעשה כנען [והיינו זימה, דכן ציוה כנען לבניו אהבו את הזימה].

(5) לדעת רב אשי אינו נענש בידי שמים, אלא הכהנים פוצעים את מוחו בגורי עצים. אמנם מסקינן דאף חייב מיתה בידי שמים.

ג. (1) משום חוץ חייב רק על השוחט והמעלה דכתיבי להדיא, ועל הזורק דאיתרבי מדם שפך. ושאר מילי דאינם גמר עבודה, התמעטו משום דאינם דומיא דהמעלה. והמולק התמעט מדכתיב "אשר ישחט". ומשום זרות וטומאה ומחוסר בגדים ואינו רחוק אינו חייב אלא על עבודה שאין אחריה עבודה, וילפינן מדכתיב גבי זרות עבודת מתנה, ודרשינן דהיינו עבודה תמה שאין אחריה עבודה, וטומאה כתיבה נמי בהאי פרשה דזרות, ומחוסר בגדים מבואר בקרא דהוי כזרות, ואינו רחוק איכא היקש למחוסר בגדים.

(2) לענין טומאה אינו חייב, אלא אם כן נכנס בטומאה, או נטמא בפנים ושהה, אבל בלא שהיה אינו חייב אלא אם עבד עבודה. ולענין אינו רחוק, כתבו התוס' דבעזרה ודאי דבעינן עבודה כדי לחייבו. ולענין ההיכל, מעיקרא כתבו התוס' דאף בלא עבודה חייב, ולבסוף הסיקו, דדוקא בעבודה מתחייב. אמנם יש מעלה לא להכנס בלא רחיצת ידיים ורגלים וכמבואר במתניתין דכלים. ומהתוספתא דכלים הביאו, דחייב מיתה אף על ביאה ריקנית.

(3) מדאורייתא ליכא חיוב, דהא יש אחריהם עבודה ולא הוי עבודה תמה. אמנם מדרבנן איכא איסורא, ואסמכוהו אקרא דכתיב "קדושים יהיו ולא יחללו" דאם אינו ענין לעבודה תמה תנהו ענין לעבודה שיש אחריה עבודה.

(4) חייב מיתה, דהא כתיב "ולא יחללו וגו' אשר ירימו", וילפינן חילול חילול מטמא שאכל תרומה שכתוב ביה מיתה, ועדיף טפי למילף מתרומה ולא מנותר דאף בו כתוב חילול והוי רק בכרת, משום דטבל דמי לתרומה בהא דאף בו איכא תרומה, ואינו נוהג בחוץ לארץ כתרומה, ולתרווייהו יש היתר, ובתרווייהו כתיב חילול בלשון רבים, ותרווייהו הוי פרי, ובתרווייהו אין פיגול ונותר. ולדעת רבינא, סגי בהא דבתרווייהו כתיב חילול בלשון רבים, ולא בעינן דהוי נפשי מנותר.

ד. (1) כהן טמא שאכל תרומה טהורה, חייב מיתה בידי שמים, דהא כתיב "ושמרו את משמרת יגו' ולא ימותו". אמנם איירי דווקא באופן שהפירות לא הוכשרו לקבל טומאה ולא נטמאו מחמת הכהן, או דחבירו תוחב לו לבית הבליעה, דאי לא הכי, דינו ככהן טמא שאכל תרומה טמאה דאינו חייב מיתה בידי שמים, משום דכתיב "ולא יחללו" פרט זו שמחוללת ועומדת. ועוד כתבו התוס', דכל היכא דהוא נטמא קודם, שפיר יש לחייבו על התרומה, דאין איסור חל על איסור, אבל אם התרומה נטמאת קודם, אין לחייבו משום הטומאה.

(2) לדעת הברייתא עונשו במיתה בידי שמים, משום דכתיב בפרשה של טמא "וכל זר לא יאכל קודש". ולדעת רב ליכא כרת אלא מלקות, דליכא למילף למיתה בידי שמים, משום דאיכא קרא דמפסיק בין טומאה לזרות.

(3) כל הני במיתה בידי שמים, וטמא ילפינן מדכתיב ביה "חילול" וילפינן מתרומה משום דתרווייהו הוי חילול הכתוב בלשון רבים. וטבול יום ילפינן מדכתיב קרא יתירא "קדושים יהיו וגו'" ואם אינו ענין לטמא תנהו ענין לטבול יום [אבל בלאו הכי אמרינן דכיון דקלישא טומאתו, לא הוי בכלל טמא]. ומחוסר כפרה ילפינן מדכתיב "וכפר עליה הכהן וטהרה" משמע דעד השתא טמאה היתה.

(4) מחוסר כפרה שרי בתרומה, דהא מבואר להדיא בקרא "ובא השמש וטהר", אבל טבול יום הוי בכלל טמא ואסור בתרומה.

ה. (1) ערל הוי באזהרה מדברי קבלה, כדכתיב ביחזקאל "וערל בשר לא יבא אל מקדשי" ולדעת רש"י אין לוקין עליו. ואונן הוי באזהרה מדאורייתא, דהא כתיב גבי כהן גדול אונן דמן המקדש לא יצא ולא יחלל, ומשמע דאילו אחר שלא יצא חילול. וכן היושב באזהרה,

כדכתיב "כי בו בחר וגו' לעמוד לשרת" וילפינן דדוקא עומד בחרתיו ולא יושב. וביאר רש"י דאין לוקין על לאו זה, משום דאיכא תלתא קראי דכתיב בהו מיתה שבאין כאחד ואין מלמדין.

(2) בסוגיין מבואר דאונן כיון דהחילול דידיה אתי מכללא, לא ילפינן לה בגזירה שוה מתרומה. אמנם התוס' הביאו דלענין שתויי יין כן ילפינן בחוקה חוקה אף דלא כתיבה להדיא. וכתבו, דלענין שחיטה שאינה ראויה גבי שחטי חוץ, וכן לענין העראה במצרי שני, לא חשיבא אתי מכללא, דאחר דילפינן מהי שחיטה ומהי ביאה, שפיר ילפינן אף לדיוקא דקרא.

(3) לדעת רבי דינו במיתה בידי שמים, ויליף חילול חילול מטמא ששימש ולא מנותר, משום דתרווייהו הוי פסול הגוף וקודש, ופנים, ופיגול ונותר. ולדעת חכמים הוי רק באזהרה, דממעטין ליה מדכתיב בתרומה "בו" ועדיף טפי למעט ולא למעט שאר הדברים דהוי טומאה דומיא דתרומה, או דדמו טפי לתרומה.

(4) לדעת רבי דינו במיתה בידי שמים, דילפינן חטא חטא מתרומה, וכתבו התוס' דהוא הדין לקדשי בדק הבית, אף דלא דמי כל כך לתרומה דהוי קדושת הגוף. ולדעת חכמים האי גזירה שוה אתי רק לאזהרה, אבל לא ילפינן מינה עונש, משום דכתיב "בו" פרט למועל.

(5) לדעת ר' ישמעאל הוי במיתה בידי שמים, דילפינן לה מימות דכתיב גבי עדת קורח. ור' עקיבא סבר דדינו כנביא המדיח דכתיב ביה יומת, דעדיף טפי למילף יומת מיומת [ולא אמרינן דלא ילפינן הדיוט מנביא, משום דכיון דהדיח הוי הדיוט]. ואיכא תרי תנאי, אם דינו של הנביא בחנק, והוא הדין לזר ששימש, או דינו בסקילה והוא הדין לזר ששימש.

ו. (1) באופן שלא עשה בו חבורה, אינו אלא לאו ד"פן יוסיף". ואם עשה בו חבורה חייב חנק, דסתם מיתה האמורה בתורה היא חנק, דהא בקרא דמכה אביו לא כתיב "ומת", ומדכתיב נפש גבי בהמה, ולגבי בהמה לא צריכא, דרשינן לה לגבי אביו דאינו חייב אלא עד שיוציא דם דהיינו נפש. ובמכה חבירו הוי רק לאו. ובמכה בהמה, אם הוא כחשא דהדר, דהוי רק שבת, אינו חייב. אבל אי הוי כחשא דלא הדר דהוי בכלל נוק, חייב בתשלומי נוק.

(2) ההורג אשה חייב, ויש גירסאות דילפינן לה מדכתיב "כל מכה נפש" או מדכתיב "ואיש כי יכה כל נפש". וכן המכה קטן ילפינן מהני קראי, ולענין נפל, דהיינו בן ח' או בן ט' שראשו אטום או שיש לו שני גבין, אינו חייב, דלהכי אהני מאי דכתיב "מכה איש".

(3) לדעת רב מתנה שרי, משום דכתיב ואהבת לרעך כמוך, ומה שעושה לעצמו שרי אף לחבירו. ולרב דימי בר חנינא, נמי שרי, וילפינן לה מהא דהוקש מכה איש דהיינו אביו למכה בהמה, דכהיכי דבהמה פטור משום דאינו מויק, הוא הדין באביו. אמנם מצינו דרב לא שביק לבריה וכן מר בריה דרבינא לא שביק, משום דהוי שגגת מיתת בית דין.

(4) לדעת ר' שמעון חייב, ובלבד שתהיה מלאכה הצריכה לגופה. ולדעת התוס' נחלקו ר' אבהו ור' יוחנן האם בעינן לכל הפחות תיקון כל דהו, או אף מקלקל גמור חייב. ולדעת ר' יהודה פטור. ולרש"י ילפינן לה מפלוגתייהו לגבי מלאכה שאין צריכה לגופה, דלר' שמעון דפטור, על כרחך דמקלקל בחבורה חייב, ולר' יהודה דחייב, שפיר איכא למימר דרק בתיקון חייב ואף שהתיקון הוא במילתא אחריתי. ולתוס' כך היה מקובל בידם דנחלקו בה ר' שמעון ורבנן. ועוד כתבו, דדעת ר' שמעון מוכחת מהא דחייב מתעסק בזבחים שאינן ראויים לפסח ששחטן לפסח. ודעת ר' יהודה מוכחת מהא דשרי ליטול הקוף במחט של יד.

ז. (1) בסוגיין מבואר גבי הוצאת קוף לאביו דכיון דהוי שגגת סקילה אסור אף באין מתכוין. וכתבו התוס' דהני מילי הכא דחיישינן שמא יתהפך ובכהאי גוונא הוי ודאי פסיק רישא. אבל כל היכא דאינו פסיק רישא ואינו מתכוין, שרי אפילו בשגגת סקילה. ולדעת ר' שמעון שרי נמי כל היכא דאינו מלאכה הצריכה לגופה.

(2) רב ששת סבר, דכיון דכבוד שמים הוא, שרי. אמנם מסקינן מברייתא דאינו נעשה שליח בית דין לאביו, מלבד מסית שאמרה תורה לא תחמול ולא תכסה עליו.

(3) היכא דהוא מחויב מלקות מן הדין, איכא אזהרה מפורשת לא להלקותו טפי ממה שאמדוהו. ולדעת רב ששת ילפינן בברייתא אף היכא דאינו חייב בקל וחומר מהיכא דחייב, וכתבו התוס' דמכל מקום לא לוקים עליו, דהא אין מזהירין מן הדין. אמנם למאי דמקשינן ארב ששת, סבירא לן דרק אזהרה לאביו דאינו מצווה להכותו ילפינן בקל וחומר מחבירו שמצווה להכותו במקום מצוה.

(4) אחר שאינו בנו פטור על הכאתו וקללתו, ואפילו היכא שאין מסרבין בו לצאת, והיינו משום דכתיב בקללה "בעמך" ודרשינן דהיינו מקום שבעמך, ומקשינן הכאה לקללה [והוי או היקש, או במה מצינו, עיין רש"י]. וכל שכן היכא דמסרבין בו לצאת דשרי. ומכל מקום אם יש לו שיעור בוש, דעת רב ששת דחייב [משום דלא גרע מביישו ישן ומת. והתוס' הביאו גירסא דרב ששת איירי להדיא ביוצא ליהרג]. אמנם אביו אסור להכותו ולקללו, ואף דלא הוי מקום שבעמך, דהא לא גרע מקללו לאחר מיתה, ואף הכאה כל דיש בה חבורה, חייב אף לאחר מיתה. וכן למאי דמסקינן דאינו נעשה שליח בית דין, הוא הדין דבמסרבין בו לצאת אסור.

ח. (1) המכה אביו לאחר מיתה, פטור משום דלא הוי חבורה. אבל המקללו חייב, ולר' יונתן דמייתר ליה סיפא דקרא ד"אביו ואמו קילל" ילפינן מנה לאחר מיתה. ולר' יאשיה דמבעי ליה לאביו שלא אמו ולאמו שלא אביו, יליף למקלל לאחר מיתה מ"מקלל אביו ואמו מות יומת". ור' יונתן יליף מהאי קרא לבת טומטום ואנדרוגינוס. ור' יאשיה יליף להו מיתור דאיש איש ולא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם.

(2) לענין קללה, כתיב להדיא "בעמך" וילפינן מינה דרק בעושה מעשה עמך איכא חיוב במקלל. ולמאן דמקיש הכאה לקללה, הוא הדין דאינו חייב במכה אביו שאינו עושה מעשה עמך. ומאן דסבר דלא הוקש, משום דאיכא קרא בנתיים המפסיקם, סבירא ליה דבהכאה חייב אף באינו עושה מעשה עמך.

(3) אי נימא דכותים גרי אריות, אין שום חיוב על המכם או מקללם. ואי נימא דגרי אמת הם אלא שטועים, הוי בגדר אינם עושים מעשה עמך, ושרי לקללם, ולענין הכאה תליא אי מקשינן הכאה לקללה או לאו. ולענין שור, אם הם גרי אריות הוי כשור של גוי דהוא חייב לעולם נוק שלם, ושור דדין שנגחם פטור. ואם הם גרי אמת, דינם כשור ישראל שהם משלמים על תם חצי נוק ועל מועד נוק שלם, ושור דידן נמי חייב. והתוס' כתבו, דשור דידן דנגח לשורם פטור משום דקנסינן להו.

(4) חייב חנק, ואינו חייב אלא אם יגנבנו מרשותו וכינסנו לרשותו, כדכתיב "ונמצא בידו", והיינו רשותו, וכתבו התוס' דשמא יש ריבוי לרבות אף רשותו ולא דווקא ידו. ועוד כתבו התוס' דיתכן דאף הגביה ברשות נגב מהני. ואינו חייב עד שישתמש בו שנאמר "והתעמר בו" ולרבנן הוא אפילו פחות משה פרוטה, ולר' יהודה הוא דווקא בשה פרוטה, וכן בעי שימכרנו כדכתיב "ומכרו", והיינו דווקא אם מכרו לאחר שאינו ממשפחתו, שנאמר "מאחיו".

ט. (1) לדעת חכמים פטור, משום דכתיב קרא יתירא "ונמצא בידו". והתוס' בתירוץ הראשון כתבו, דלאו מיתורא ילפינן, אלא מדכתיב "בידו". וליכא למימר דמדכתיב "כי ימצא" פרט למצוי ילפינן, דאי הכי אף לענין "כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל" נימא פרט למצוי.

(2) הגונב עבד פטור, לר' יהודה דעבד אינו אחיו, ילפינן מדכתיב "מאחיו", ולרבנן דהוי אחיו במצוות, ילפינן מדכתיב "מבני ישראל". וחציו עבד חציו בן חורין, לר' יהודה חייב, משום דיש תרי מיעוטי למעט, "בני ישראל" ו"מבני ישראל" ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבנות. ולרבנן פטור, דהא ליכא תרי מיעוטי דחד איצטריך לעבד. וגר ומשוחרר, כתבו התוס' דצריך לומר דיש שום ריבוי. ולענין בושת, ר' יהודה פטר מבושת משום דכתיב "אחיו" יצא עבד שאין לו אחוה, ולרש"י היינו שאין אחיו קרוין אחין. ולתוס' היינו שאין בניו קרוין אחין. ולרבנן חייב בבושתם, דשפיר הוי אחיו במצוות.

(3) גונב נפש ילפינן מדכתיב "לא תגנוב" בעשרת הדברות, דילפינן מענינו דאיירי התם בחייבי מיתות בית דין. ומדכתיב "לא תגנובו" ילפינן אזהרה לגונב ממון, דהתם בממון איירי דכתיב "לא תעשוק את רעך".

(4) לסלקא דעתין, לדעת חזקיה, הגנב גופיה אינו נהרג משום דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה, דהא אי אפשר לחייב העדים מיתה, משום דבעינן לתרוויהו וכל כת הוי חצי דבר. ולר' יוחנן כולם נהרגים, משום דסבר כר' עקיבא דשפיר חשיב דבר שלם ככהאי גוונא. ומסקינן, דליתא, דהא יכולים עדי הגניבה לומר לחיבו מלקות באנו, דהא בגניבה גרידא איכא חיוב מלקות, ועתה עדי המכירה הוי דבר שלם ואמאי אינם נהרגים.

י. (1) הגונב עצמו לכולי עלמא נהרג, דהא שפיר מקבלים לעדותן. ולענין העדי גניבה, לחזקיה אינם נהרגים משום דיכולים לומר להלקותו באנו, אלא רק לזקים. ולר' יוחנן ליכא מלקות, אבל נהרגים משום דסבר דגניבה הוי אתחלתא דמכירה, ואף חצי דבר מקבלים, וצריך לומר דאכן התרו בו למיתה, דאי לאו הכי יאמרו דלפוסלו לעדות התכוונו. ונודעת חזקיה צריך לומר, או דלא בעי התראה, או דגניבה לחודא קיימא ואף אם יתרו בו למיתה לא יהני לחייבם, או דאיירי שלא התרו למיתה, ומכל מקום ליכא למימר לפוסלו באנו, דלא חיישינן להאי מילתא, ואו דאיירי באופן דהוא כבר פסול. ולענין העדי מכירה, כולי עלמא מודו דנהרגים, דהא התקבלה עדותן לענין להורגו.

(2) כולי עלמא מודו דהכת הראשונה אינה נהרגת, דהא בגניבה אחת יש רק חיוב מלקות. ולענין השניה כולי עלמא מודו דנהרגת, דהא יש בעדותן כדי לחייבו. והיכא דאחת העידה על גניבה ואחת על אכילה, תליא בפלוגתת חזקיה ור' יוחנן האם מקבלים חצי דבר אי לאו.

(3) העידו רק שגנב, לדעת חזקיה לוקה, ולדעת ר' יוחנן אינו לוקה [דניתן לאזהרת מיתת בית דין]. ואם העידו רק שמכר, כולי עלמא מודו דאף אינו לוקה, דהא יכול לומר עבדי מכרתי. ובאופן שבאו אף עדי גניבה, אם עדי המכירה לא התרו בו, או דלא רימוזו כלל לעדי הגניבה, אינם נהרגים דהא לא זממו לחייבו, אלא להעיד על המכירה לקיימה. ואם רימוזו רמיזה גרועה, נמי אין להורגם. וברמיזה טובה, נחלקו ב' תירוצי התוס' האם סמכינן עלה להורגם או לאו.

יא. (1) "כי יפלא" היינו מומחה לאפוקי תלמיד שאין לו דין ממרא. "ממך" היינו עיבור שנה דנקרא יועץ, ואשכחן "ממך" גבי יועץ. "דבר" היינו הלכה למשה מסיני. "למפשט" היינו דבר הנדרש בגזירה שוה. "בין דם לדם" היינו דם נדה וזבה ויולדת. "בין דין לדין" היינו דיני ממונות נפשות ומלקות. "דברי" היינו ערכין חרמין והקדשות הבאים על ידי דיבור. "ריבות" היינו השקאת סוטה עגלה ערופה וטהרת מצורע הבאין על ידי ריב. "בשעריך" היינו לקט שכחה ופאה דכתיב בהו בשעריך. "וקמת" מלמד שהבית דין עולין עמו לירושלים. "ועלית" מלמד דבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל.

(2) לדעת ר' מאיר בעינן דווקא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, וילפינן לה "דבר דבר" מפר העלם דבר. ולר' יהודה בעינן דבר המפורש בתורה ופירושו מדברי סופרים, כדכתיב "על פי התורה אשר יורוך". ולר' שמעון אפילו על דקדוק סופרים, כדכתיב "אשר יגידו לך".

(3) היכא דעיברו השנה לאחר הפורים ונחלקו הזקן ממרא והבית דין, האם מעברין אחר הפורים או לאו, ונפקא מינה הוא לענין חמץ בפסח דהוי בכרת. והקשו התוס' דהא בדיעבד כולי עלמא מודו דהשנה מעוברת, דרק מדרבנן לא מעברין.

(4) היכא דנחלקו גבי רואה דם ביום עשירי שבין זיבה לזיבה, האם צריכה לשמר יום אחד עשר או לאו, ובזוב הא איכא כרת. וביארו התוס' דאף אם הורה לחומרא דצריכה לשמור איכא ביה כרת, היכא דנגעה בכיכר של תרומה דלשיטתו הוי טמא ואסור בהנאה ואם קידש בו אשה אינה מקודשת, ואיכא ביה כרת.

יב. (1) "בין דם לדם", גבי דם נדה משכחת לה דנחלקו האם דם ירוק טמא או לאו, דגם אם יאמר דהוי טמא משכחת לה כרת, היכי דמצרפתו אחר כך לדם אדום ומונה מראית הירוק. ובדם לידה משכחת לה היכא דראתה ראייה אחת מסוף ימי הטומאה לתחילת ימי הטהרה, או מסוף ימי הטהרה לתחילת ימי הטומאה שלאחריהם, ונחלקו בפלוגתא ר' מאיר ורבנן האם הוי מעין אחד שנטהר או נטמא, או הוי ב' מעינות והיכא דלא פסקה על כרחך דהוי מאותו מעיין. ובדם זיבה משכחת לה היכא דראתה ג' ימים בקושי, ופסקה ואחר כך ילדה, ונחלקו בפלוגתא האם בעינן דווקא הפסקה של יום ולילה, או סגי במעת לעת. ולרש"י היינו כרת של ביאת מקדש. ולתוס' היינו כרת דאם נגעה בכיכר תרומה וקידש בו האשה.

(2) "בין דין לדין", בדיני ממונות נחלקו אם שנים שדנו דיניהם דין, ונפקא מינה אם הוי גזל בידו ואם קידש אינה מקודשת, והוי נידון דכרת. ובדיני נפשות נחלקו האם היכא דהרג בלא מתכוון איכא חיוב דמים או לאו, ונפקא מינה היכא דתפס הדמים האם הוי גזל בידו אי לאו. ובדיני מלקות נחלקו האם נידון בשלשה או בעשרים ושלשה, דאי נידון בשלשה שלא כדן הרי חייבין לו ממון כדן חובל בחבירו.

(3) "בין נגע לנגע", בנגעי אדם נחלקו בספק בהרת קדמה לשער לבן או לאו, ונפקא מינה לענין ביאת מקדש. ולתוס' היינו לענין נגע בכיכר של תרומה. ובנגעי בתים נחלקו אם בעינן שיעור ב' גירסין בב' קירות בקרן זוית או לאו. ובנגעי בתים נחלקו האם פרח בכלו טהור כנגעי אדם או לאו.

יג. (1) "דברי", בערכין נחלקו בפלוגתא ר' מאיר ורבנן גבי המעריך פחות מבן חודש האם נותן דמיו או פטור, ונפקא מינה אם יש בו מעילה. בחרמין נחלקו אם סתם חרמים לכהנים או לבדק הבית, ונפקא מינה לענין מעילה. ובהקדשות נחלקו האם צריך לפדיון מטלטלין עשרה וכהן, או דסגי בשלשה.

(2) "ריבות", בהשקאת סוטה נחלקו האם משקין על פי עד אחד או דבעינן שנים, ואם משקים על פי אחד, אין לה כתובה ואם מכרה לכתובתה לא מהני והוי גזל ביד הלוקח. בעריפת עגלה נחלקו מהיכן מודדין מחוטמו או מטיבורו או מצווארו, ואם מודד שלא כדן,

אינה עגלה ואינה נאסרת והמקדש בה קדושיו קידושין. ובטהרת מצורע נחלקו היכא דאין לו בוהן יד ורגל ימין, האם אין לו טהרה או דנותן על שמאל או דנותן על מקומו.

3) לכתחילה בעינן להפריש מן הקמה, כדכתיב "לא תכלה", ואם קצר יפריש מן העומרים או מן הכרי. ואם כבר מירחו ונתחייב במעשר, צריך להפריש תרומה ומעשר וליתן לו הפאה. אבל לאחר שטחנה קנאה בשינוי ואינו חייב, ור' ישמעאל סובר דלא קנאה בשינוי ועדיין חייב.

4) לדעת רב כהנא דווקא באופן שהזקן יאמר כך הוא בעיני והבית דין יאמרו כך שמענו, אבל בלאו הכי אינו נהרג. ולדעת ר' אלעזר, אף באופן שהזקן אומר כך שמעתי והבית דין אומרים כך הוא בעינינו, נהרג כדי לא להרבות מחלוקות בישראל.

יד. 1) בעל יכול למחול על קינוי לאשתו, אבל דווקא קודם שנמחקה המגילה. וכן אביו ואמו של בן סורר ומורה יכולים למחול לו אפילו דכבר לקה וחזר וקילקל. ולדעת זעירא, אף בית דין יכולים למחול לזקן ממרא, אמנם חביריו שבדרום לא הסכימו עמו, כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל.

2) היה בית דין על פתח הר הבית, והיינו בשער המזרחי שלפני החיל לפני עזרת נשים. והיה בית דין על פתח העזרה, והיינו אחר עזרת הנשים קודם עזרת ישראל. והיה בית דין הגדול שהיו יושבים בלשכת הגזית והיינו בעזרה והיה חציה בחול וחציה בקודש. אמנם בשבת, היו יושבים הבית דין הגדול בחיל, או מפני ריבוי העם שלא היה להם מקום בלשכה, ואו כדי שלא יראה כדנים דין בשבת.

3) ענוותן ושפל רוח, שייף עייל ושייף נפיק, גריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

4) באופן שהורה לעבור על דבר פשוט דהכל מודים בו, כגון האומר אין תפילין. והיינו טעמא משום דלא חשיב הוראה.

5) משכחת לה רק אליבא דר' יהודה דבעינן "תורה ויורוך", ובגוונא דמוסיף בית נוסף על התפילין, דאילו בציצית או בלולב, או דפסול הוא מעיקרא ולא חשיב "מוסיף", ואו דכלל לא חשיב מוסיף, כגון אי נימא דלולב אין צריך אגד, או דקשר העליון דציצית לאו דאורייתא, אבל בתפילין שפיר הוי מוסיף דהא אמר ר' זירא דכל שאין בית החיצון רואה את האויר הרי הוא פסול.